

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Думко Наталії Вікторівни "Формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби в процесі фахової підготовки" подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 — теорія і методика професійної освіти

Вельмишановна голово, шановні члени спеціалізованої вченої ради! У ході підготовки до опонування мною було опрацьовано дисертацію, автореферат, головні праці дисертантки. Виявлені результати викладені у наступних положеннях, які й дозвольте оприлюднити.

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Актуальність рецензованого дисертаційного дослідження визначається суспільною необхідністю у фахівцях, які здатні виконувати різноманітні професійні функції у складних непередбачуваних умовах соціальної реальності. Тобто, постає проблема якісної перебудови всієї системи підготовки офіцерів патрульної служби, яка має бути зорієнтована на формування і розвиток усіх складників професійної компетентності майбутніх поліцейських.

Науковий апарат дослідження в цілому визначено вірно.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. На особливу увагу заслуговують положення наукової новизни, де зазначено зміст педагогічних умов, розкрито зміст феномена професійна зрілість майбутнього офіцера патрульної служби, обґрунтовано структуру професійної зрілості, критерії, показники та рівні її формування.

В дослідженні здобувачка в контексті аналізу проблеми вказує на своєрідність та функційне призначення професійних якостей, що є їх ключовим параметром, адже професійна зрілість майбутніх офіцерів патрульної служби віддзеркалює одночасно як професійний, так і особистісний профіль фахівця.

Наталія Вікторівна, правомірно стверджує, що успішна діяльність майбутніх офіцерів патрульної служби можлива за наявності високих показників таких фізіологічних властивостей організму, які забезпечують протидію переліченими вище чинниками, як адаптаційні можливості організму і працездатності, сучасним вимогам, що відповідають функціональній підготовленості офіцера (с.31).

Нові факти, одержані дисертантом. У дисертаційній роботі визначено, що система професійного навчання майбутніх поліцейських складається з: первинної професійної підготовки у ЗВО із специфічними умовами навчання; післядипломній освіти (спеціалізація, перепідготовка, стажування, підвищення кваліфікації); службової підготовки (функціональна, загальнопрофільна, вогнева, тактична, фізична підготовка) (с.42).

У дослідженні, зрілість — це стан повного розвитку особистості, цілковитої готовності до певної діяльності. До визначальних рис зрілої особистості належать розвинене почуття відповідальності, потреба особистості в турботі про інших, здатність до активної взаємодії з навколишніми, ефективне використання своїх знань та практичних умінь; конструктивне розв'язання складних життєвих проблем на шляху до самореалізації (с.46).

Здобувачка, на основі детального аналізу різноманітних наукових досліджень, уточнює поняття “професійна зрілість”, як інтегративне, багатоскладове утворення, яке визначає саморозвиток особистості у професійній сфері власної життєдіяльності та складається з усталеної професійної мотивації (спрямованості на досягнення професійного успіху, на професійний розвиток і самореалізацію), сформованої професійної ідентичності (особистісної диспозиції, що ґрунтується на відчутті причетності до професійної спільноти), а також з набутих знань, умінь та навичок професійної діяльності в обраній галузі (с.55).

Під професійною ідентичністю здобувачка розуміє особистісну диспозицію, що ґрунтується на суб'єктному відчутті причетності до

професійної спільноти і складається з мотиваційного, когнітивного, конативного (поведінкового) й ефективного компонентів (с. 59).

Як узагальнення попередніх досліджень, здобувачка розуміє професійну зрілість офіцерів патрульної служби як інтегративний (особистісно-професійний) конструкт, що віддзеркалює мотиваційну настанову особистості на самоідентифікацію, самореалізацію та саморозвиток у фаховій оперативно-службовій діяльності; відображає наявність комплексу спеціальних знань, умінь, професійних технік, що уможливлюють розроблення індивідуальної траєкторії професійного становлення як фахівця правоохоронних органів; забезпечує виконання офіцером патрульної служби професійних функцій, передбачених спеціальною (бойовою, вогневою, тактичною, фізичною) та загальнопрофесійною (психологічною, соціальною, управлінською) підготовкою в складних експериментальних умовах службової діяльності (с.66).

Вірно обгрунтовано зміст компонентів професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби.

У дисертаційній роботі здобувачка відповідно до кожного компонента пропонує критерії та показники формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби.

У відповідності з критеріями та показниками визначено і схарактеризовано рівні сформованості професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби: достатній, задовільний, низький (с.84).

Виходячи зі змісту рівнів здобувачка робить висновок, що мотивація досягнення достатнього рівня характеризується переживанням мотиву прагнення успіху. Задовільний рівень мотивації досягнення характеризує те, що домінантний мотив яскраво не виражений. Мотивація досягнення низького рівня характеризується переважанням мотиву уникнення невдачі, що може бути зумовлено незадоволеністю від навчання, низькою потребою в поліпшенні досягнутих результатів, уникнення проявів творчості та ініціативи (с.91).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційній роботі дослідно-експериментальним шляхом здійснено визначення рівнів сформованості професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби (с.94-99). Кількісні значення результатів подано у таблицях 2.4-2.6.

На основі якісної та кількісної характеристики формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби на етапі констатувального етапу дослідження зроблено правомірний висновок, що процес формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби потребує удосконалення, що можливо за умов покращення процесу професійної підготовки курсантів, оновлення змісту правових дисциплін; упровадження технології формування правової освіченості майбутніх офіцерів патрульної служби із використанням інтерактивних форм і методів її реалізації. (с.99).

В якості педагогічних умов ефективних для формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби виділено такі: позитивна мотиваційна настанова на майбутню професійно спрямовану правоохоронну діяльність; скерованість освітнього процесу закладу вищої освіти системи МВС на індивідуально спрямовану побудову майбутніми офіцерами патрульної служби власної траєкторії навчання; наявність інформаційно-комп'ютерного забезпечення процесу формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби (с.101).

Здобувачка вірно робить висновок, що вимоги правоохоронної діяльності, особливі умови її здійснення зумовлюють формування внутрішнього спрямування на ефективність праці. Мотиви, що відображають стан цілісної структури особистості, є результатом вихідних спонук, виступаючи одним із головних критеріїв розвитку особистості правоохоронця (с.105-106).

На основі різноманітних узагальнень, у дисертаційній роботі її автор, професійну зрілість розглядає як результат розвитку особистості в професії, результат цілеспрямованого, свідомого вдосконалення її психічних функцій;

інтегральну системну властивість особистості, в сукупності генетичних елементів, як професійна здатність(особливість, що має фізіологічні передумови та чутливість до способу професійної життєдіяльності); професійна компетентність (усвідомлення особистістю своєї професії); професійна вправність (систему загальних і спеціальних професійних умінь) (с.107-108).

Відповідно, професійна зрілість може розглядатися як потенційна майстерність, а професійна майстерність як актуалізація професійної зрілості по відношенню до конкретної діяльності та її результатів. Якщо зміст професійної майстерності складають конкретні знання, вміння, навички, то зміст професійної зрілості — такі більш загальні властивості, як професійні здібності, компетентність та вправність (с.108).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Запропоновано у дослідженні модель, спрямована на вдосконалення змісту фахової підготовки майбутніх офіцерів патрульної служби, до формування у них соціальної зрілості та містить мету, принципи, завдання, структурні та змістовні компоненти, критерії, педагогічні умови, методи, засоби й форми, педагогічні знахідки щодо формування досліджуваного утворення, а також очікуваний результат — сформованість професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби (с.140).

На основі порівняння різноманітних експериментальних, власних даних, зроблено узагальнення, що підтверджується альтернативна гіпотеза — емпіричні розподіли рівнів сформованості професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби в процесі фахової підготовки в контрольній та експериментальній групах значно різняться між собою, що зумовлено упровадженням у процес підготовки студентів експериментальної групи методики формування професійної зрілості, яка ґрунтується на використанні змістового наповнення навчальної дисципліни “Основи формування професійної зрілості у майбутніх офіцерів патрульної служби” (с.173).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Дисертація й автореферат написані й оформлені згідно з вимогами «Порядку присудження наукових ступенів». Стиль викладу матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для сприйняття.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. У авторефераті основні положення дисертації викладено повно й докладно. Наукові положення, й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації. Понятійно-категоріальний апарат дисертації збалансований.

Зміст, обсяг і завершеність дисертації свідчать про належне дотримання здобувачкою вимог до наукової роботи та її професійну наукову зрілість.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Оцінюючи загалом позитивно дисертацію Думко Наталії Вікторівни, вважаю за необхідне висловити зауваження й побажання:

1. Компоненти запропоновані у структурі професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби не зовсім нові, можливо вони у дослідженні мають специфічний зміст?

2. За структурою дисертаційної роботи, на мій погляд, було б логічним застосувати не компонентну структуру професійної зрілості, а критеріально-рівневу.

3. Доцільніше було б йти не шляхом констатувального та експериментального етапів експерименту, а шляхом розвивального (діагностичного) підходу до зміни рівнів формування професійної зрілості.

4. Не правомірно виокремлювати критерії компонентів, оскільки у роботі здійснюється дослідження процесу формування професійної зрілості, а отже, і критерії повинні бути саме професійної зрілості.

5. Процес формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби цілісний. А тому є питання про доцільність виокремлення етапів цього процесу.

6. Не зрозуміло звідки в процесі пояснення результатів дослідно-експериментальної роботи взявся рівень сформованості показників?

Вищезначені зауваження не є принциповими, вони носять пропозиційно-рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Наукові положення, висновки й рекомендації, подані у дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих працях здобувачки. Основні результати дослідження викладено в 11 публікаціях здобувачки, із них 5 статей у фахових виданнях, 3 у зарубіжних виданнях, 3 у матеріалах наукових конференцій. Аналіз публікацій, які розкривають науковий зміст дисертації, свідчить, що всі вони носять конкретний і цілісний характер, містять чітку аргументацію і точне формулювання результатів дослідження.

Висновок. Дисертаційна робота Думко Наталії Вікторівни «Формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби в процесі фахової підготовки» є самостійним, завершеним, актуальним і достовірним дослідженням, в якому на належному науково-теоретичному рівні розв'язано проблему щодо з'ясування теоретичних і методичних основ професійної підготовки майбутніх офіцерів патрульної служби. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують важливе наукове завдання, яке полягає у розробці й експериментальній перевірці ефективності застосування авторської моделі формування професійної зрілості майбутніх офіцерів патрульної служби.

За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, вірогідністю основних результатів, змістом і оформленням робота повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), що дає підстави для присудження Думко Наталії

Вікторівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,

доктор педагогічних наук, професор

В.В.Радул

